

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет права та міжнародних відносин

**НАУКОВІ РОЗВІДКИ З АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ
ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА**

Матеріали
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Київ, 24 квітня 2020 року)

Київ 2020

УДК 340.1

Наукові розвідки з актуальних проблем публічного та приватного права: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 24 квітня 2020 року) – Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. – 312 с.

У матеріалах III Всеукраїнської науково-практичної конференції висвітлено широкий спектр питань, пов'язаних із актуальними проблемами теорії і практики публічного та приватного права. На основі аналізу вітчизняного та міжнародного досвіду розглянуто шляхи вирішення завдань сьогодення у згаданих галузях, надано обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства.

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції адресовано вченим, практикам, адвокатам, нотаріусам, аспірантам (ад'юнктам), слухачам магістратури, студентам вищих навчальних закладів, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики публічного та приватного права

Матеріали подано в авторській редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє висловлені позиції та не несе відповідальності за їх зміст

УДК 340.1

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

- Орел Л. В.*** завідувач кафедри публічного та приватного права, д.ю.н., професор
- Хатнюк Н. С.*** професор кафедри публічного та приватного права, д.ю.н.
- Калашник О. М.*** доцент кафедри публічного та приватного права, к.ю.н.
- Удовенко Ж. В.*** доцент кафедри публічного та приватного права, к.ю.н., доцент

Кітнік В. М., Орел Л. В. <i>Співвідношення ділової репутації та гудвілу юридичної особи .....</i>	141
Ковальова А. О. <i>Права жінок у місцях позбавлення волі .....</i>	151
Кошель К. А. <i>Механізм захисту прав та основних свобод засудженого .....</i>	154
Лещенко Л. П., Хатнюк Н. С. <i>Удавані та фіктивні умови господарського договору як підстава визнання його недійсним .....</i>	158
Логойда Я. В., Хатнюк Н. С. <i>Порівняльний аналіз аутсорсингу та аутстафінгу: переваги та недоліки .....</i>	165
Мирко Б. М. <i>Окремі питання кваліфікації за провокацію підкупу .....</i>	172
Мороз А. І. <i>Детермінація жіночої злочинності в Україні .....</i>	176
Музика В. П., Хатнюк Н. С. <i>Тяжкі обставини та несправедливі умови господарського договору як підстава визнання його недійсним .....</i>	179
Назарець В. П., Хатнюк Н. С. <i>Місцеві податки і збори: зарубіжний досвід Канади .....</i>	194
Насирова В. В., Сергієнко Н. А. <i>Виконання ухвали про забезпечення позову шляхом накладення арешту на майно, постановленої згідно з ЦПК України .....</i>	200
Насирова В. В. <i>Татування як об'єкт права інтелектуальної власності .....</i>	206
Обловацька Н. О. <i>Функціональні принципи адвокатури .....</i>	209
Орел Л. В. <i>Модернізація книги 2 цивільного кодексу України .....</i>	213

Орел Л. В., завідувач кафедри публічного та приватного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка
доктор юридичних наук, доцент

МОДЕРНІЗАЦІЯ КНИГИ 2 ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У цивільному законодавстві передбачено, що юридичні особи мають особисті немайнові права, проте широкого втілення на практиці вони не знаходять. Це відбувається з різних причин, проте для вирішення цієї проблеми слід також удосконалити цивільне законодавство в плані детальнішого регулювання особистих немайнових прав саме юридичних осіб.

Звичайно, в статті 94 Цивільного кодексу (ЦК) України закріплюється, що кожна юридична особа має право на недоторканність її ділової репутації, на таємницю кореспонденції, на інформацію та інші особисті немайнові права, які можуть їй належати [1]. Фактично в цій статті, а також у статті 91 ЦК України, надається можливість юридичним особам користуватися особистими немайновими правами, що містяться в Книзі 2 «Особисті немайнові права фізичної особи», але тільки тими, що за природою притаманні юридичній особі.

Особисті немайнові права належать юридичним особам як організаціям, що створюються за волею та в інтересах людей. У цьому плані не є винятком навіть юридичні особи, які створюються не шляхом об'єднання осіб, а шляхом об'єднання майна. Здійснюючи і захищаючи свої особисті немайнові права, юридична особа тим самим реалізовує інтереси фізичних осіб, які формують волю юридичної особи. Особисті немайнові права юридичних осіб мають регулюватися та охоронятися цивільним правом поряд з особистими немайновими правами фізичних осіб.

Практичним втіленням цієї наукової тези є пропозиція внесення змін і доповнень до Книги 2 ЦК України з новою назвою «Особисті немайнові права»

(без прив'язки лише до фізичних осіб) для того, щоб вона охоплювала регулюванням особисті немайнові права юридичних осіб.

Цивільний кодекс України, який був прийнятий 16 січня 2003 року є оригінальним документом, який увібрав у себе світовий досвід цивілістики, у тому числі й української науки, а також урахував вітчизняні традиції цивільного права. Наочною ілюстрацією зазначеного твердження може слугувати порівняння норм, які присвячені особистим немайновим правам Цивільного кодексу України та інших країн. З усіх відомих нам зарубіжних цивільних кодексів жоден не містить такого обсягу норм, присвячених особистим немайновим правам, як Цивільний кодекс України. Більше того, Книгу 2 Кодексу можна вважати зразковою для інших законодавчих актів. Тим не менше, швидкий темп розвитку суспільних відносин змушує переглянути ряд його статей та врахувати інтереси усіх суб'єктів цивільних відносин, як рівних перед законом, у тому числі юридичних осіб.

Що стосується особистих немайнових прав юридичних осіб, то згідно зі статтею 94 Цивільного кодексу України юридичні особи мають права на недоторканність ділової репутації, таємницю кореспонденції, інформацію та інші, які можуть їй належати. До норм, які стосуються особистих немайнових прав юридичних осіб можна віднести ще статтю 90 (щодо права на найменування), статтю 300 (на індивідуальність), статтю 302 (на інформацію), статтю 306 (на таємницю кореспонденції), статті 310-311 (на місце розташування і його недоторканність), статтю 312 (на вибір роду занять), статтю 314 (на свободу об'єднання) та інші. Ці права для юридичної особи в ЦК України частково прописані, але потребують детальнішої регламентації.

Як зазначила авторка розділу «Особисті немайнові права фізичних осіб» підручника з Цивільного права О. В. Кохановська – неповне регулювання особистих немайнових відносин, не пов'язаних з майновими, перешкоджає охороні особистих прав та інтересів громадян [2, с. 590]. Так само можна й сказати про юридичних осіб – якщо після модернізації Цивільного кодексу залишиться неповне регулювання особистих немайнових відносин юридичних

осіб, це може стати перешкодою охорони прав та інтересі цих осіб.

За словами західних учених, деякі юридичні особи (говориться переважно про корпорації) можуть мати конституційні права, зокрема права на рівний захист, свободу преси і свободу від обмовлення та незаконного обшуку [3, с. 1384]. Говориться, що організації як особи мають соціальні права та обов'язки [4]. Не вдаючись зараз до аналізу названих прав, можемо аргументувати, що їх можна віднести також до цивільних особистих немайнових прав юридичних осіб, які забезпечують соціальне існування.

Вважаємо, що особисті немайнові права юридичних осіб повинні регулюватися й охоронятися цивільним правом на рівні з правами фізичних осіб, оскільки вони необхідні для реалізації інтересів людей, які створюють юридичну особу, формують її волю, беруть участь у діяльності, роблять вклади матеріального і нематеріального характеру в цю особу [5; с. 62]. Назріла необхідність прогресивних змін в цивільному законодавстві, які полягають у належній охороні та регулюванні особистих немайнових прав юридичних осіб.

Західні колеги підтверджують, що з точки зору доктрини і судової практики, використання за аналогією тих чи інших особистих немайнових благ фізичних осіб юридичними особами у своїй діяльності є неефективним. Можуть виникати труднощі в забезпеченні їх захисту, складно використовувати норми, які закріплюють особисті немайнові блага фізичних осіб, оскільки їх потрібно змінювати, адаптувати до потреб юридичних осіб. Цього може бути замало для юридичних осіб, тому що можуть бути ситуації, коли блага цих осіб не мають аналогів серед благ фізичних осіб. Учені пишуть, що на сьогоднішній день не існує вирішення проблеми особистих немайнових благ юридичних осіб [6, с. 41]. На нашу думку, шлях вирішення цієї проблеми є, і полягає він у закріпленні особистих немайнових прав спеціально для юридичних осіб у Цивільному кодексі України.

Свого часу конституційні особисті права втілилися в норми Цивільного кодексу 2003 року, було розширено та конкретизовано їх зміст у Книзі 2. Учені передбачали, що положення цієї Книги сприятимуть гуманізації відносин,

усвідомленню того, що кожна особа та її особисті немайнові блага є найбільшою цінністю в суспільстві, ЦК України повинен сприяти перегляду особами їхнього ставлення до інших осіб і водночас до самих себе, утвердженню самоповаги й поваги до інших, норми цієї Книги неодмінно піднімають відносини між особами в нашій державі до рівня загальноєвропейських стандартів прав людини [7, с. 13–14]. Прогнози частково справдилися, проте залишилося ряд проблем з втіленням цих норм у життя.

Варто удосконалити ЦК України щодо цих прав: слід вписати до Книги 2 норми, які будуть прямо регулювати особисті немайнові права юридичної особи, та перейменувати її на «Особисті немайнові права» без будь-яких прив'язок. Основні особисті немайнові права юридичної особи, які необхідно туди вписати, – це право на найменування, на місцезнаходження, на недоторканність володіння, на ділову репутацію, на інформацію, на таємницю комунікації, на професійну таємницю, на індивідуальність, на конкуренцію, на об'єднання, на вільну діяльність.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003, № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. – 3-тє вид.. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 976 с.
3. Kelley C. R. The Constitutional Rights of Corporations Revisited: Social and Political Expression and the Corporation after First National Bank v. Bellotti / C. R. Kelley // Georgetown Law Journal, Vol.67, № 6 (August 1979). – p. 1347 – 1384.
4. Orts E. W. Business Persons : A Legal Theory of the Firm / E. W. Orts. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – 352 p.
5. Федюк Л. В. Особисті немайнові права юридичних осіб: монографія. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2013. – 500 с.
6. Kudelka Ł. Wyłączenie bezprawności przy naruszeniu dóbr osobistych / Łukasz Kudelka. – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II Wydział Prawa, Prawa

Kanonicznego i Administracji Kierunek Prawo. – Lublin, 2006. – 97 с.

7. Головатий С. Передмова до проекту Цивільного кодексу України / С. Головатий, А. Довгерт, О. Підпригора, О. Пушкін, Д. Боброва, Н. Кузнецова, В. Луць, З. Ромовська, В. Мусіяка, М. Сібільов, Я. Шевченко // Українське право. – 1999, № 1 (11). – С. 8–14.

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО

Шановні учасники та гості III Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Наукові розвідки з актуальних проблем публічного та приватного права»! Незважаючи на непрості умови, в яких проходила цьогорічна конференція, є відчуття, що нам вдалося створити платформу для вільного обміну думками всіх небайдужих до багатогранної проблематики публічного та приватного права.

Організатори конференції, викладачі кафедри публічного та приватного права – Л. В. Орел, Н. С. Хатнюк., О. М. Калашник, Ж. В. Удовенко, пристосовуючись до нових умов через карантин, перенесли місце зустрічі в онлайн. Не дивлячись на те, що не вдалося провести традиційну зустріч, дружня наукова атмосфера сприяла активному обміну думок та ідей.

Особливо активно науковці обговорювали модернізацію Книги 2 Цивільного кодексу України, зміни до якої пропонує доктор юридичних наук, професор кафедри публічного та приватного права Орел Лілія Василівна. Завідувач разом з колегами-цивілістами кафедри бере участь у написанні наукової праці, спільно з авторами – видатними цивілістами України, щодо модернізації Цивільного кодексу України, тому обговорення таких пропозицій по зміні сприятиме врахуванню незалежної оцінки майбутніх змін з боку фахівців різних галузей права.

Окремо виступи торкнулися й земельних проблем, якими поділився із учасникам конференції кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного та приватного права Факультету права та міжнародних відносин Чернега Андрій Петрович. Ця проблема наразі є дуже гострою в Україні, тому її наукове обговорення додає актуальності питанню.

Модератором Секції 1 «Науково-практичні проблеми приватного права та шляхи їх вирішення» виступила кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного та приватного права Калашник Олена Миколаївна. Секція поєднала як досвідчених цивілістів, так і студентів-правників, які прагнуть до нових наукових пошуків у сфері цивілістики. Значної уваги заслуговують пошуки молодих науковців-цивілістів. Їх виступи стосувалися, зокрема: спадкового права, права інтелектуальної власності, договірному права, сімейного права та інших цивільних відносин.

Модератором Секції 2 «Науково-практичні проблеми приватного права» виступила доктор юридичних наук, професор кафедри публічного та приватного права Хатнюк Наталія Сергіївна. Відбувалась жива дискусія після

поставлених питань на тему запровадження у юридичній діяльності нового інституту медіації та правового статусу медіаторів.

Особливо жвакими дискусіями супроводжувалися проблеми, які з'явилися в умовах карантину через COVID-19: право на охорону здоров'я та право на свободу пересування. В цьому напрямку до законодавчих актів залишається ще багато питань, пропозиції для вирішення яких буде надано в збірнику тез та у подальших наукових працях.

*Завідувач кафедри публічного та приватного права
доктор юридичних наук, професор
Орел Лілія Василівна*

ДЛЯ ПОДАТОК